

ΓΕΥΜΑ ΣΤΑ ΟΔΟΦΡΑΓΜΑΤΑ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 408

Pauline Dreyfus, *Γεύμα στα οδοφράγματα*

Τίτλος πρωτοτύπου: *Le Déjeuner des barricades*

Μετάφραση: Ανδρέας Παππάς

Διορθώσεις: Χρύσα Φραγκιαδάκη

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Φιλμ, μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright© Éditions Grasset & Fasquelle, 2017

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), 2017

Πρώτη έκδοση στη γαλλική γλώσσα από τις εκδόσεις Grasset & Fasquelle, 2017

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Μάρτιος 2018

Κ.Ε.Τ. Β585 Κ.Ε.Π. 161/18 ISBN 978-960-16-7920-4

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

PAULINE DREYFUS

Γεύμα στα οδοφράγματα

μυθιστόρημα

Μετάφραση από τα γαλλικά

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

Τα (δημόσια) πρόσωπα που αναφέρει η Pauline Dreyfus στο *Γεύμα στα οδοφράγματα* είναι όλα υπαρκτά, είτε πρόκειται για διάσημους πελάτες του ξενοδοχείου Meurice (Salvador Dali, Jean Paul Getty, Florence Gould) είτε για συγγραφείς (Paul Morand, Jacques de Lacretelle κ.ά.), παρόντες στο γεύμα για την απονομή του βραβείου Roger Nimier το 1968. Ο Roger Nimier (1925-62) υπήρξε ένας από τους συγγραφείς που ανήκαν στην ομάδα των λεγόμενων Ουσάρων (*Les Hussards*), οι οποίοι οφείλουν μάλιστα την ονομασία τους στο έργο του Ροζέ Νιμιέ *Ο γαλάζιος ουσάρος* (*Le Hussard bleu*, 1950). Οι Ουσάροι ήταν συντηρητικών ή και αντιδραστικών πεποιθήσεων συγγραφείς, επίγονοι και υποστηρικτές εν πολλοίς του Charles Maurras και της Action Française, σφοδροί πολέμιοι των αριστερών διανοουμένων και ιδεών, και ειδικότερα του Σαρτρ και της ομάδας του περιοδικού *Les Temps modernes*.

Επίσης, πράγματι το βραβείο Roger Nimier είχε απονεμηθεί το 1968 στον νεαρό τότε Patrick Modiano (βραβείο Νομπέλ 2014), για το βιβλίο του *La place de l'Étoile*. Ο αμφίσημος τίτλος του βιβλίου του Μοντιανό (η γνωστή πλατεία του Παρισιού όπου η Αψίδα του Θριάμβου, αλλά και κάτι σαν «η θέση του αστεριού») παραπέμπει σε ένα χαρακτηριστικό περιστατικό: όταν

ένας Γερμανός αξιωματικός, στο κατεχόμενο Παρίσι, ρώτησε έναν νεαρό Εβραίο «πού βρίσκεται το Étoile», εκείνος απάντησε «εδώ», δείχνοντας το κίτρινο άστρο που ήταν υποχρεωμένος να φοράει στο πέτο του. Όσο για την ιστορία της Ντόρας Μπρυντέρ, με την οποία και κλείνει το βιβλίο, βασίζεται επίσης σε πραγματικά περιστατικά, που ώθησαν τον Μοντιανό να γράψει το βιβλίο του με αυτόν τον τίτλο (*Dora Bruder*, 1997).

Α. Π.

Στην Ντανιέλ, για τον ενθουσιασμό της
Στη Φράνκα, για την εμπιστοσύνη της
Στην Οντ, για την πίστη της

«Ο Σαρλ-Αρτύρ, παρόλο που γούρλωνε τα μάτια του και κάρφωνε το βλέμμα του στα κατεβασμένα ρολά των εργοστασίων, στα χρωματιστά πανό, στο χλευαστικό ύφος των εργατών, δεν κατάφερε να δει την Ιστορία.

— Εκεί, να, κοίτα, προσπάθησε λίγο, έλεγε η Ρεζίν.

Αυτός γύριζε να δει.

Πολύ αργά, η Ιστορία είχε γίνει άφαντη».

Erik ORSENNA

La Vie comme à Lausanne

(Βραβείο Ροζέ Νιμέ 1978)

ΑΥΤΗ Η ΜΕΡΑ θα είναι η δική του. Εξάλλου, ο ουρανός είναι με το μέρος του, αν σκεφτεί κανείς ότι μέχρι χτες είχε τις γκριζες αποχρώσεις του φθινοπώρου. Μια φωτεινή ανοιξιάτικη μέρα ξημερώνει. Ο ήλιος χαρίζει και πάλι τα χάδια του. Καιρός ήταν. Δεν είναι να απορεί που ακούει παντού, έπειτα από τις πρώτες σκυθρωπές και βροχερές μέρες του Μαΐου, ότι ο ήλιος δεν υπάρχει πουθενά, παρά «μόνο στο μυαλό μας».

Ναι, αυτή η μέρα θα είναι η δική του μέρα. Και δεν θα αφήσει κανέναν να τη θαμπώσει, να τη «στραβώσει» με επιπλήξεις, ούτε να την καταστρέψει με τύψεις. Έτσι λοιπόν, ο Ρολάν Ντυτέτρο, επικεφαλής μετρο ντ' στέλ στο ξενοδοχείο Meurice, και συγχρόνως συνδικαλιστικός εκπρόσωπος του προσωπικού, αποφεύγει από τη στιγμή που ανέλαβε υπηρεσία να αντικρίσει το βλέμμα του ρεσεψιονίστα συναδέλφου του, προκειμένου να μη διακρίνει σ' αυτό μια σύνθετη γκάμα αισθημάτων, που κυμαίνονται από την ντροπή μέχρι την οργή.

Οι πελάτες που έρχονται να παραπονεθούν στον ρεσεψιονίστα αυξάνονται καθημερινά. Μόλις ξημερώσει, συνωστίζονται μπροστά από τον μαρμάρινο πάγκο της ρεσεψιόν και διαμαρτύρονται απελπισμένοι. Τι σαματάς ήταν πάλι αυτός! Δεν κλείσαμε μάτι όλη νύχτα! Κυριώς αυτοί που έχουν δωμάτιο από την πλευρά των

Κήπων του Κεραμεικού είναι ξαγρυπνισμένοι, με κύκλους κάτω από τα μάτια και θαμπό δέρμα. Ο ρεσεψιονίστας επαναλαμβάνει ότι δεν φταίει αυτός που, λόγω της γενικής απεργίας, κανένας δεν μαζεύει τα σκουπίδια και τα ποντίκια χοροπηδάνε ανενόχλητα στα πεζοδρόμια του Παρισιού. Μάλιστα, υπάρχει πάντα ένας πελάτης που είναι πιο δύστροπος από τους άλλους, ένας επαγγελματίας γκρινιάρης, που δηλώνει τόσο ακριβά που πληρώνουμε τα δωμάτια, δικαιούμαστε κάτι καλύτερο. Λόγια ειπωμένα με φωνή στεντόρεια και ύφος θεατρικό, που κάνουν τον ρεσεψιονίστα να υποφέρει.

Όταν σταμάτησαν να κυκλοφορούν οι δημόσιες συγκοινωνίες και όλοι άρχισαν να παίρνουν τα αυτοκίνητά τους προκαλώντας φριχτά μποτιλιαρίσματα, οι ίδιοι πελάτες παραπονέθηκαν για τα επιθετικά κορναρίσματα, τον θόρυβο των μηχανών, τα σφυρίγματα διάφορων τύπων που ανέλαβαν χρέη τροχονόμου. Γενικά, για τον ανυπόφορο θόρυβο που τους ξεκούφαινε. Τώρα, που είναι αδύνατον να βρεθεί έστω και μία σταγόνα βενζίνης και η πρωτεύουσα έχει βυθιστεί στη σιωπή, παραδομένη στους πεζούς και τους ποδηλάτες, κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει το νυχτερινό πανδαιμόνιο των τρωκτικών που σέρνονται στα σκουπίδια. Οι ηχητικές ενοχλήσεις διαδέχονται η μια την άλλη. Και σ' ένα πολυτελές ξενοδοχείο, που επαίρεται ότι προσφέρει στους πελάτες του άνεση και ηρεμία, αυτή η πιο πρόσφατη όψη της πολιτικής κρίσης, που σοβεί από τις αρχές του μήνα, δεν είναι κάτι ασήμαντο.

Δέκα μέρες τώρα, ο ρεσεψιονίστας δέχεται παράπονα και εισπράττει επιπλήξεις. Δέκα μέρες τώρα, οι

πελάτες τον σταυρώνουν. Η θέση του τον τοποθετεί στην πρώτη γραμμή του αόρατου στρατού που διασφαλίζει τη λειτουργία του ξενοδοχείου. Εναντίον του στρέφονται τα πρώτα σκάγια του εχθρού, ενώ στα μετόπισθεν οι παραμάγειροι και οι καμαριέρρες είναι προστατευμένοι από τις ριπές των κατηγοριών.

Πόσο μακρινός μοιάζει ο καιρός που οι έκπτωτοι μονάρχες αισθάνονταν τόσο καλά στο Meurice ώστε έμεναν εκεί για μήνες, απαλύνοντας τη νοσταλγία για τη χώρα που είχαν αφήσει πίσω τους, επιπλώνοντας τη σουίτα τους με τα δικά τους πράγματα, γευματίζοντας με τα δικά τους σερβίτσια. Ούτε ο σουλτάνος της Ζανζιβάρης, ούτε ο μαχαραγιάς της Καπουρτάλα, ούτε ο μπέης της Τύνιδας, ούτε ο βασιλιάς του Μαυροβουνίου, ούτε ο βασιλιάς Αλφόνσος ΙΓ΄ της Ισπανίας. Αυτά τα εξωτικά ονόματα, που έδιναν την εντύπωση στα μέλη του προσωπικού ότι ταξίδευαν χωρίς να χρειάζεται να φύγουν από το Παρίσι, δεν βρίσκονται πια εδώ για να επιδαφιλεύουν στους υπαλλήλους φιλοφρονήσεις και φιλοδωρήματα.

Ο Λυσιέν Γκραπιέ, αυτή την Τετάρτη 22 Μαΐου 1968, αντιμετωπίζει για άλλη μια φορά εξαγριωμένους πελάτες, που τον ρωτούν πότε θα σταματήσει αυτή η αναμπουμπούλα, λες και είναι αρχηγός της αστυνομίας ή πρωθυπουργός. Στα είκοσι χρόνια της υπηρεσίας του, ουδέποτε αντιμετώπισε τόση αγανάκτηση. Από τους εκατομμυριούχους, οι οποίοι αρνούνται να εγκαταλείψουν τη σουίτα τους για να μη βρεθούν πρόσωπο με πρόσωπο με αυτούς τους νεαρούς μαλλιιάδες που θέλουν να ανατρέψουν τον καπιταλισμό. Από τους

τουρίστες, που κάθονται άπραγοι, αφού και τα μουσεία απεργούν (και τι να το κάνουμε που είμαστε δυο βήματα από το Λούβρο, γκρινιάζουν), όπως άλλωστε και τα θέατρα και η Όπερα. Από τους πελάτες, που αναρωτιούνται γιατί ο γκρουμ δεν άφησε τις εφημερίδες έξω από την πόρτα τους όπως κάθε πρωί, και πρέπει να τους εξηγήσεις ότι δεν κυκλοφορούν εφημερίδες και, δυστυχώς, η διεύθυνση του ξενοδοχείου δεν προέβλεψε να υπάρχουν ραδιόφωνα στα δωμάτια. Από τους Αμερικανούς δημοσιογράφους, που έχουν έρθει να καλύψουν τη Διάσκεψη για την Ειρήνη στο Βιετνάμ, η οποία μόλις ξεκίνησε στο Majestic, και που τώρα είναι όμηροι της γενικής απεργίας.

Με όλα αυτά που συμβαίνουν, οι πελάτες έρχονται να δουν τον ρεσεψιονίστα για τον ίδιο λόγο που παρακολουθούν τις εκπομπές της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης: προσπαθούν να μάθουν πώς εξελίσσεται η κατάσταση.

Αυτά που τους λέει δεν έχουν αλλάξει. Προσπαθεί να τους καθησυχάσει. Να τους υπενθυμίσει ότι τα επεισόδια γίνονται στην απέναντι όχθη του Σηκουάνα, ότι ευτυχώς η Δεξιά Όχθη δεν είναι το θέατρο αυτού του ανταρτοπόλεμου στην πόλη, ο οποίος εξαπλώνεται όλο και περισσότερο κάθε νύχτα. Φυσικά, αποφεύγει να τους πει ότι, τώρα που μιλάνε, η χώρα έχει παραλύσει σε τέτοιο βαθμό ώστε ουδείς γνωρίζει πώς θα τελειώσει αυτή η ιστορία. Γιατί να τρομάξει τους πελάτες, οι οποίοι ούτως ή άλλως δεν μπορούν να εγκαταλείψουν το ξενοδοχείο, ούτε τη Γαλλία;

Από το βάθος του χολ της εισόδου, όπου νυχθημερόν οι πολυέλαιοι με τα κρεμαστά στολίδια, απομίμη-

ση εκείνων σε στιλ Λουδοβίκου ΙΣΤ΄, αντανακλούν το φως τους στο κρεμ μάρμαρο του δαπέδου, ο Ρολάν τον παρατηρεί. Αποδοκιμάζει σιωπηρά τον δουλοπρεπή ζήλο του συναδέλφου του, ζήλο τον οποίο θεωρεί εξαιρετικά άστοχο μια μέρα σαν τη σημερινή. Τι διάβολο! Πρέπει να υψώσει το βλέμμα, να ορθώσει το ανάστημά του! Ο καιρός των σκλάβων έχει πια περάσει!

Ένας αγανακτισμένος πελάτης καταφεύγει τελικά στην αρχαιότερη φράση από καταβολής ξενοδοχείων.

—Θέλω να μιλήσω στον διευθυντή!

—Δεν υπάρχει πια διευθυντής, υποχρεώνεται να ομολογήσει ο ρεσεψιονίστας, κατακόκκινος από τη σύγχυση. Και διευκρινίζει: «Από χθες το βράδυ, το ξενοδοχείο έχει καταληφθεί από το προσωπικό».

Ανακοινώνει το νέο σαν να καταδικάζε αυτό που συνέβαινε με όλη του την καρδιά.

Ο Πύργος του Άιφελ δεν χτίστηκε χωρίς γκρίνιες. Η πρόοδος συναντά πάντα αντιστάσεις. Ο Ρολάν αποφασίζει να αγνοήσει τον Λυσιέν και τη χλιαρή συμμετοχή του σ' αυτή την ιστορική μέρα.

Όχι, πεισμώνει ο συνδικαλιστικός εκπρόσωπος, που συνεχίζει την επιθεώρηση των σαλονιών του ισογείου. Τίποτα δεν θα χαλάσει αυτή τη μέρα, ούτε καν τα δύσπιστα βλέμματα που του ρίχνουν από το πρωί ορισμένοι ενημερωμένοι πελάτες, σαν κάποιος να τους είχε ψιθυρίσει ότι έμεναν στο ίδιο εκείνο μέρος όπου, το 1793, το Επαναστατικό Δικαστήριο είχε καταδικάσει σε θάνατο τον Λουδοβίκο ΙΣΤ΄ – γεγονός που απέφυγε επιμελώς να αναφέρει το διαφημιστικό προσπέκτους του ξενοδοχείου.

Εξάλλου, μια χάβρα από γυναικείες φωνές, σε υστερικούς τόνους, ακούγεται από έναν διάδρομο πίσω από τη ρεσεψιόν. Πριν ακόμη πει μια γουλιά τσάι και φάει μια φρυγανιά, οι πελάτισσες σχημάτισαν ουρά μπροστά από το γραφείο με το χρηματοκιβώτιο, ζητώντας επειγόντως να πάρουν τα κοσμήματά τους, σαν να επρόκειτο να πάνε απόψε στον Χορό της Όπερας για τα Φυματικά Παιδιά. Τούτη την ταραγμένη εποχή φοβούνται περισσότερο το εξεγερμένο προσωπικό απ' ό,τι τους κλέφτες των ξενοδοχείων. Κάθε επανάσταση, ως γνωστόν, συνοδεύεται και από κάποιου είδους πλιάτσικο.

Μέχρι χθες το βράδυ, οι πελάτες ίσως πίστευαν πως στο Meurice τα γεγονότα δεν θα τους άγγιζαν. Πως σ' αυτό το πολυτελές ξενοδοχείο θα συνέχιζαν να τους σερβίρουν σε δαμασκηνά τραπεζομάντιλα, πως θα έπιναν το κρασί τους στη σωστή θερμοκρασία και σε διάφανα κρυστάλλινα ποτήρια, πως θα εξακολουθούσαν να διστάζουν ανάμεσα στο μοσχαράκι στρογκανόφ και τον βακαλάο με σος ολαντέζ. Κι όλα αυτά, την ίδια στιγμή που οι πανικόβλητοι Γάλλοι έκαναν ουρά στα καταστήματα τροφίμων σωρεύοντας προμήθειες, καθώς η συλλογική μνήμη ανέτρεχε στην Κατοχή, στις τότε στερήσεις, στις λοβιτούρες των μαυραγοριτών.

Παρ' όλες τις ταραχές, το «μεγάλο υπερωκεάνιο» της οδού Ριβολί έμοιαζε να συνεχίζει απτόητο τη συνήθη πορεία του. Οι πελάτες σερβίρονταν με ευγένεια και ταχύτητα. Χάρη στα στρατιωτικά καμιόνια που επιστράτευσε η κυβέρνηση, οι υπάλληλοι που έμεναν στα

προάστια μπορούσαν να έρχονται καθημερινά στο κέντρο. Αυτοί που έμεναν πολύ μακριά περνούσαν τη νύχτα στους καναπέδες των σαλονιών. Η διεύθυνση τους επέτρεπε να χρησιμοποιούν ακόμα και τα μπάνια. Στα αποδυτήρια του ξενοδοχείου, φορούσαν τη στολή τους όπως έκαναν κάθε πρωί.

Όμως: ακόμα και το Meurice δεν είναι πια το ήσυχο λιμανάκι για το οποίο οι επαναστάτες αδιαφορούσαν.

Αυτό, φυσικά, αναστατώνει κατά κάποιον τρόπο την πελατεία. Όπως σε όλα τα ξενοδοχεία του κόσμου, οι πελάτες γνωρίζονταν μεταξύ τους εξ όψεως, αφού συναντιούνταν διαρκώς, γευμάτιζαν την ίδια ώρα στην τραπεζαρία, ζητούσαν ταξί ακριβώς την ίδια στιγμή. Κατά τα άλλα, ακριβώς όπως σε όλα τα ξενοδοχεία του κόσμου, δεν μιλούσαν μεταξύ τους, παριστάνοντας τους αδιάφορους, όπως απαιτούσε η αγωγή τους.

Η σημερινή είδηση αναστάτωσε τις σχέσεις τους. Έπαψαν να αλληλοαγνοούνται. Επιτέλους, μιλούν μεταξύ τους, ενωμένοι από την ίδια ανησυχία. Στο σαλόνι «Tuileries», όπου το βλέμμα θαμπώνεται από ένα χρυσοκόκκινο χαλί Aubusson, στο σαλόνι «Pompadour», με τις ξύλινες λευκόχρυσες επενδύσεις και τις μαρμάρινες παραστάδες, ακόμα και στο σαλόνι «Quatre Saisons», το οποίο η διεύθυνση διακόσμησε πρόσφατα με έντονα χρώματα της μόδας, έχουν σχηματιστεί πηγαδάκια, από τουρίστες, επιχειρηματίες, νεόνυμφους στον μήνα του μέλιτος. Προς μεγάλη ικανοποίηση του Ρολάν, που σ' αυτή την πρωτόφαντη

συναδέλφωση διακρίνει τις θετικές επιπτώσεις της χθεσινής απόφασης των εργαζομένων.

Όταν ο Ρολάν σκέφτεται τα πρόσφατα γεγονότα, το μόνο δυσάρεστο είναι η θλίψη που νιώθει επειδή δεν θα μπορέσει να τα διηγηθεί στον πατέρα του, που τον κουβάλησε στους ώμους του για να παρακολουθήσουν τις συγκεντρώσεις του Λεόν Μπλουμ, που του έμαθε τα λόγια της Διεθνούς και του καλλιέργησε, μέχρι ν' αφήσει την τελευταία του πνοή, τη νοσταλγία για εκείνη την άνοιξη του 1936. Εκείνος ο όμορφος Μάης, με την απεργία που είχε οργανώσει αυτός, τον οποίο οι συνάδελφοί του στο εργοστάσιο της Μπετύν αποκαλούσαν ο Κόκκινος Εμίλ, είχε πάρει διαστάσεις πανηγυριού. Αντί για τον θόρυβο των μηχανών, ακούγονταν μουσική, τραγούδια, γέλια. Ο πατέρας του είχε πεθάνει εδώ και καιρό, από καρκίνο των πνευμόνων. Οι αναθυμιάσεις του εργοστασίου, είπαν οι γιατροί. Ο γιος του διάλεξε ως επάγγελμα τα ξενοδοχειακά· ο αέρας εδώ ήταν πιο καθαρός απ' ό,τι στη μεταλλουργία.

Αν κάποιος είχε πει στον Εμίλ Ντυτέρτ, τον πατέρα του, ότι μια μέρα στη Γαλλία θα γίνονταν πάλι καταλήψεις εργοστασίων, ότι θα παρέλυε η χώρα, ότι η κυβέρνηση θα ήταν στα πρόθυρα παραίτησης, δεν θα τον πίστευε.

Κι όμως, αυτό ακριβώς συνέβαινε τώρα.

Η ζωή ξέρει πάντα να μας εκπλήσσει.

Από τις 13 Μαΐου, με πρωτοβουλία του Ρολάν, κάθε πρωί γινόταν συνέλευση του προσωπικού.

Για τους υπαλλήλους, αυτό ήταν επανάσταση, για πολλούς λόγους. Για πρώτη φορά, είχαν δικαίωμα να καθίσουν. Να καθίσουν, ενώ η δουλειά τους επέβαλλε την ορθοστασία. Όρθιοι οι μάγειροι και οι παραμάγειροι μπροστά στους φούρνους, όρθιες οι καμαριέρες που έστρωναν τα κρεβάτια, τίναζαν τα μαξιλάρια, καθάριζαν τα μπάνια. Όρθιοι οι γκρουμ που κουβαλούσαν τις βαλίτσες των πελατών, όρθιος ο ρεσεψιονίστας, αποδέκτης των παραπόνων αλλά και αυτός που ικανοποιεί τις κάθε λογής απαιτήσεις, όρθιοι οι σερβιτόροι που ρωτούσαν αν το νερό θα είναι από τη βρύση ή μεταλλικό και το βούτυρο ανάλατο ή αλατισμένο, όρθιος ο σομελιέ που προτείνει τα κρασιά, αν και ξέρει πολύ καλά πως οι νεόπλουτοι έχουν πλήρη άγνοια επί του θέματος. Στους συναδέλφους τους, που ήταν υποχρεωμένοι να είναι όρθιοι και γνώριζαν ότι σ' ένα ξενοδοχείο μόνο ο πελάτης έχει δικαίωμα να καθίσει, οι συνδικαλιστές πρόσφεραν τώρα καρέκλες, νερό, τασάκια. Εκείνοι, πάλι, δίσταζαν να τα δεχτούν. Ύστερα, άκουσαν τις ομιλίες των εκπροσώπων τους, καθισμένοι άκρη άκρη στα βελούδινα καθίσματα, δυσφορώντας σ' αυτή την άβολη θέση, έκπληκτοι από την πρωτόγνωρη τόλμη τους.

Όχι μόνο κάθονταν, αλλά μιλούσαν κιόλας. Δεύτερη παρέκκλιση, αφού οι πελάτες, και επομένως η διεύθυνση, αυτό που εκτιμούν είναι η διακριτικότητά τους. Ελάχιστες κινήσεις, βλέμμα διάφανο, λίγα λόγια, σύντομες ερωτήσεις (*Προτιμάτε να σας σερβίρουμε το πρόγευμα στο δωμάτιο;*), λακωνικές απαντήσεις (*Ευχαρίστως, Κυρία ή Θα το αναλάβω εγώ, Κύριε*). Το

πειθαρχημένο προσωπικό (οφείλει να) είναι σχεδόν άορατο, σχεδόν βουβό· θυμίζει κάπως τα φαντάσματα.

Από την αρχή της γενικής απεργίας, οι συνδικαλιστές τούς προέτρεπαν, κάθε μέρα, να εκφράζονται. Να εκτονώνονται. Να διεκδικούν. Καθηλωμένοι στις επαγγελματικές τους συνθήκες, οι υπάλληλοι αντιμετώπιζαν αρχικά με επιφύλαξη τις ομιλίες των εκπροσώπων τους.

— Αλληλεγγύη με τους φοιτητές, επέμενε ο Ρολάν, του οποίου ο γιος κάθε νύχτα ξήλωνε τα πεζοδρόμια του μπουλβάρ Σαιν-Μισέλ για να υψώσει οδοφράγματα.

Έπειτα από μακρά σιωπή, οι υπάλληλοι άρχισαν να εκδηλώνονται.

— Θέλουμε να μας σέβονται περισσότερο, αποτόλμησε ο σομελιέ.

— Να ξαναβρούμε την αξιοπρέπειά μας, προσέθεσε ένας γκρουμ.

— Περισσότερη εκτίμηση, παρενέβη μια καμαριέρα.

— Να υπάρχει μεγαλύτερος σεβασμός στη δουλειά μας, είπε ένας μάγειρας.

— Να βγάλουμε ένα ψήφισμα, κατέληξε ο Ρολάν.

Τα αιτήματα δεν ήταν και τόσο ξεκάθαρα, αλλά ο Ρολάν εκτίμησε πως για αρχή ήταν μια χαρά. Για απεργία, ούτε λόγος. Τι θα απογίνονταν οι ένοικοι των εκατόν εξήντα δωματίων του ξενοδοχείου; Τη δουλειά σ' ένα πολυτελές ξενοδοχείο δεν τη σταματάς όπως στο εργοστάσιο της Renault.

Για αρκετές μέρες, συνεχίστηκε η «ζύμωση». Είχαν αρχίσει να τους αρέσουν αυτές οι συζητήσεις, που τους

έδιναν την εντύπωση ότι συμμετέχουν στο πλατύ κίνημα αμφισβήτησης το οποίο έπαιρνε διαστάσεις στην πρωτεύουσα, αλλά και έξω από αυτή. Ήταν ένα είδος συλλογικής θεραπείας χωρίς συνέπειες, μια διέξοδος σε απωθημένα που την ύπαρξή τους αγνοούσαν πριν από έναν μήνα.

Είναι αυτονόητο ότι ο διευθυντής του ξενοδοχείου δεν κλήθηκε ποτέ να συμμετάσχει. Έπρεπε να το πάρει απόφαση ότι οι υπάλληλοί του εγκατέλειπαν το πόστο τους κάθε μέρα για να κλειστούν στο οφίς. Κάθιδρος από την ανησυχία του, έξω από την πόρτα ενώ γινόταν η γενική συνέλευση του προσωπικού, αυτός ο εγγράμματος άνθρωπος ήξερε ότι τις αναφορές παραπόνων, το 1789, ακολούθησε η κατάληψη της Βαστίλλης, και ύστερα η γκιλοτίνα. Και, ως γνωστόν, η ιστορία μιας χώρας επαναλαμβάνεται.

Χθες το βράδυ ωστόσο, τα γεγονότα επισπεύστηκαν. Η «επιδημία», που φοβόταν ο διευθυντής, εκδηλώθηκε. Οι εργαζόμενοι του Plaza και του George V σπρώχνονταν μπροστά στις κάμερες για να ανακοινώσουν ότι κατέλαβαν τους χώρους, αφού πρώτα συγκρότησαν ένα είδος επιτροπής δημόσιας σωτηρίας με επικεφαλής τον ρεσεψιονίστα. Ότι το προσωπικό, παρ' όλα αυτά, συνέχιζε να εργάζεται. Κι ότι ο βασιλιάς Χουσέιν και ο πρίγκιπας της Ελλάδας στο Plaza δεν θα αντιμετώπιζαν προβλήματα. Για να γιορτάσει αυτή την απόφαση, το προσωπικό του πολυτελούς ξενοδοχείου πήγε να διαδηλώσει εν στολή στη λεωφόρο Μονταίνι, διεκδικώντας απαγόρευση των απολύσεων.

— Βάζει και η μυλωνού τον άντρα της με τουςπραματευτάδες, κοροΐδεψε η Ντενίζ Πρεβό, από την γκαρνταρόμπα του Meurice, που κι αυτή συμμετείχε, αν και με επιφυλάξεις, στις γενικές συνελεύσεις.

Αποδοκίμαζε τη γενική αναταραχή, τη θορυβώδη οργή. Ίσως επειδή ο σύζυγός της ήταν αστυνομικός και φοβόταν ότι η πλαστική του ασπίδα δεν θα τον προστάτευε από τις πέτρες, που κάθε βράδυ έπεφταν βροχή στο Καρτιέ Λατέν.

— Στο Plaza, συνέχισε ο Ρολάν, άνοιξαν βιβλίο υπογραφών για τους πελάτες που θέλουν να εκφράσουν την επιδοκιμασία τους. Ο πρωθυπουργός του βασιλιά της Ιορδανίας και ο εφοπλιστής Γουλανδρής ήταν μεταξύ των πρώτων που υπέγραψαν.

Οι συνάδελφοι υποδέχτηκαν αυτή την είδηση με στενάχωρη σιωπή. Σ' αυτά τα πολυτελή ξενοδοχεία, ήθελαν πιστή και εκλεκτή πελατεία. Ει δυνατόν, ήθελαν να αποσπάσουν τους πελάτες των ανταγωνιστών. Με αυτό το βιβλίο υπογραφών, το Plaza πέτυχε καταπληκτική διαφήμιση: όχι μόνο ακολουθούσε το ρεύμα της Ιστορίας, αλλά δημοσιοποιούσε και τα ονόματα των πελατών του. Με λίγα λόγια, το αντίπαλο ξενοδοχείο τούς πατούσε εκεί όπου πονούσαν.

Για όσους συναδέλφους του δίσταζαν ακόμη, ο Ρολάν διατύπωσε το ύστατο επιχείρημα:

— Από χθες, ακόμα και τα Φολί-Μπερζέρ έχουν καταληφθεί από τους εργαζόμενους. Δηλαδή, γιατί εμείς δεν μπορούμε να κάνουμε αυτό που κάνουν τα κορίτσια με τα πούπουλα; Θα θεωρήσουν πως είμαστε οι τελευταίοι των Μοϊκανών. Ας ψηφίσουμε!

Ο Λυσιέν Γκραπιέ, ο ρεσεψιονίστας, ο οποίος διαφονούσε ριζικά και υπογράμμισε ότι η αυτοδιαχείριση παρέπεμπε σε εργοστάσιο ποδηλάτων της Γιουγκοσλαβίας, υποστήριξε ότι το Meurice ήταν εντελώς διαφορετικής κλάσης και ότι ένα τέτοιο μέτρο θα έπληττε την αίγλη του και την αξιοπρέπειά του. Ωστόσο, ο Ρολάν τού απάντησε ότι οι πελάτες θα εξακολουθούσαν να έχουν όλες τους τις ανέσεις, ότι καθόλου δεν θα επηρεάζονταν από την καθιέρωση της αυτοδιαχείρισης.

Στην Ντενίζ Πρεβό, που διαφωνούσε εντελώς με την αμφισβήτηση της ιεραρχίας επειδή δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει το ξενοδοχείο και παρατηρούσε ότι δεν υπήρχαν αιτιολογημένα παράπονα εναντίον της διεύθυνσης, απάντησε ότι ο πατερναλισμός έφαγε τα ψωμιά του και πως έφτασε η ώρα της ουτοπίας.

Ο Ρολάν, έχοντας πειστεί πως αυτή ήταν η μοναδική ευκαιρία για να γραφτεί το ξενοδοχείο στην Ιστορία, θα έβρισκε απάντηση σε οποιαδήποτε αντίρρηση, αν χρειαζόταν.

Αποσβολωμένο από την ίδια του την τόλμη, το προσωπικό ενέκρινε με ευρεία πλειοψηφία την κατάληψη του ξενοδοχείου. Ο Ρολάν σκέφτηκε τον πατέρα του. Καθώς δεν ήταν θρησκευόμενος, δεν πίστευε ότι οι ψυχές υπάρχουν και μετά θάνατον. Η χαρά του, πάντως, θα ήταν μεγάλη αν μπορούσε να πιστέψει ότι, από εκεί ψηλά, ο πατέρας του χαιρόταν όσο κι αυτός. Σκέφτηκε και τον δικό του γιο, που του είχε πει χίλιες φορές εγώ δεν θα γίνω σκλάβος σαν εσένα. Ο Ρολάν είχε πραγματοποιήσει το όνειρό του: δεν υπήρχαν πια σκλάβοι, ούτε αφεντικά.

Αυτό το πρωινό, της 22ας Μαΐου, το Meurice έχει, όπως και τόσες άλλες επιχειρήσεις σε όλη τη χώρα, καταληφθεί από το προσωπικό του.

Στην πραγματικότητα, το νέο καθεστώς δεν είναι ορατό δια γυμνού οφθαλμού. Το ξενοδοχείο μοιάζει περισσότερο από ποτέ με κυψέλη. Είναι σαν μια πόλη μέσα στην πόλη. Οι νεαροί γκρουμ, περνώντας έξω από τα δωμάτια όπου λαμποκοπούν τα λουστραρισμένα παπούτσια περιμένοντας τους ιδιοκτήτες τους, πατούν αθόρυβα στην παχιά μοκέτα των διαδρόμων, λυγίζοντας σαν μικρές καμηλοπαρδάλεις κάτω από το βάρος των ασημένιων δίσκων, με τις καυτές τσαγιέρες και τις μαρμελάδες. Στις λινοθήκες, οι ασπρορουχούδες συνεχίζουν να σιδερώνουν τα σεντόνια και τις φίνες πετσέτες από βατίστα. Στην κουζίνα, ο σεφ ανησυχεί πότε θα παραλάβει τις επόμενες προμήθειες. Στο χολ της εισόδου, η περιστρεφόμενη πόρτα προκαλεί ελαφρό συνωστισμό, που ακολουθείται από συγγνώμες σε διάφορες γλώσσες. Κι όλα αυτά, ενώ στα εργοστάσια, όπου έχει σταματήσει η παραγωγή, οι εργάτες παίζουν χαρτιά και ψήνουν κοφίδια για να περάσουν την ώρα τους.

Στο Meurice, μόνο οι κλητήρες παραμένουν άπραγοι και περιφέρονται άεργοι με τις φανταχτερές κόκκινες λιβρέες τους: προς τι να φάχνεις για ταξί στην οδό Ριβολί, στην οδό Καστιλιόνε ή στην οδό Ντυ Μον-Ταμπόρ, αφού κι αυτά απεργούν από χτες; Προς τι να περιμένεις για να κουβαλήσεις βαλίτσες, αφού δεν υπάρχουν αφίξεις;

Ο διευθυντής, που από σήμερα δεν είναι πια διευθυντής, στριφογυρίζει στο γραφείο του, στον ημιώροφο, ενώ στη διπλανή αίθουσα η γραμματέας του λιμάρει επιμελώς τα νύχια της. Καταλαβαίνει ότι η κατάσταση θα μπορούσε να είναι πολύ χειρότερη. Ότι ενδεχομένως, όπως συνέβη σε ορισμένα εργοστάσια όπου η πάλη των τάξεων είχε φλερτάρει με τη βία, να τον είχαν ξυλοφορτώσει, κι έπειτα, είτε να τον είχαν κλείσει στο γραφείο του είτε να του είχαν πει να ξεκουμπιστεί το συντομότερο. Ότι οι υπάλληλοι θα μπορούσαν να είχαν μιμηθεί τους εργαζόμενους στην Όπερα, που είχαν παραμορφώσει την όψη του κτιρίου, απλώνοντας ένα πανό που έγραφε «Απεργία διαρκείας. Ικανοποίηση των αιτημάτων μας». Ότι θα μπορούσε να είχε διασταυρωθεί με τους υπαλλήλους του κι αυτοί, εν ονόματι της εξισωτικής ουτοπίας, να του μιλούσαν στον ενικό και να τον αποκαλούσαν με το μικρό του όνομα.

Το γιουχάισμα, ο σαματάς, η φασαρία δεν ταιριάζουν –ευτυχώς– με το κλίμα του ξενοδοχείου. Κανένας υπάλληλος δεν θα τολμούσε εδώ να καθαιρέσει τον διευθυντή από το αξίωμά του ή να του μιλήσει στον ενικό.

Όμως, αν θέλει κανείς να μην τρέφει αυταπάτες, το συμπέρασμα είναι τελεσίδικο: όλα του τα προνόμια είναι υπό αμφισβήτηση, δεν έχει πια καμιά εξουσία.

Αυτό που τον ενοχλεί περισσότερο σ' αυτή την ιστορία είναι ότι θα τρωθεί το κύρος του έναντι του νεαρού μαθητευόμενου. Ο κύριος μέτοχος του εμπιστεύτηκε τον εγγονό του (το φως των ματιών μου, είπε ο ηλικιωμένος, που έχει και τέσσερις κόρες), έναν νεαρό που

μόλις πήρε το πτυχίο του από την Ανώτατη Σχολή Εμπορικών Σπουδών και θα κάνει εδώ τη μαθητεία του, πριν ενταχθεί στην οικογενειακή επιχείρηση. Η πρακτική εμπειρία πάνω απ' όλα, είχε πει ο παππούς στον εγγονό. *Μην του χαριστείτε, είπε στον διευθυντή. Θέλω να μάθει τη δουλειά αρχίζοντας από την τελευταία βαθμίδα.*

Πώς όμως να απασχολήσεις έναν μαθητευόμενο, όταν δεν κάνεις τίποτα εσύ ο ίδιος;

Έτσι λοιπόν, ο διευθυντής πλήττει θανάσιμα. Ο Ρολάν, μιλώντας στο όνομα των συναδέλφων του, ήταν σαφής: οι αποφάσεις θα λαμβάνονται εφεξής χωρίς αυτόν (*Κύριε διευθυντά, δεν μπορώ να κάνω τίποτα, είναι ο νόμος της πλειοψηφίας· η πρόταση εγκρίθηκε με ογδόντα τοις εκατό*). Πρόκειται, προσέθεσε ο εκπρόσωπος του προσωπικού, να δώσουμε την εξουσία στους εργαζόμενους. Ο διευθυντής τον κοίταξε καλά καλά, χωρίς να δείξει την αποδοκιμασία του, ούτε και την απογοήτευσή του. Αυτός ο νέος στον οποίο είχε δώσει μια ευκαιρία πριν από είκοσι χρόνια, επειδή τον είχε συστήσει ο θεός του που εργαζόταν στο Ritz και επειδή γνώριζε ότι ως νεαρός οικογενειάρχης είχε επείγουσα ανάγκη για δουλειά, αυτός που ανέβηκε (με τις ευλογίες του, βέβαια, αφού τη φιλοδοξία τη θεωρεί πρότερημα) όλη την κλίμακα της ιεραρχίας, που έγινε από παραγιός στην κουζίνα επικεφαλής μετρο ντ' οτέλ περνώντας από καμαριέρης, αυτός ο Ρολάν, λοιπόν, έρχεται τώρα να τον απολύσει ουσιαστικά από το ξενοδοχείο του.